

AJALUGU

ÜLDALUSED

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooa. Käsitluse põhimõte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloo, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos.

Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua sild mineviku ja nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust ning paljusid Eesti ajaloo probleeme.

Ajaloo mõistmisele aitavad kaasa ekskursioonid, õppekäigud, ajaloo- ja ilukirjandus, teater ja kino, meedia, internet, erinevad inimesed ning paigad. Seda kogemust koolis õpituga ühendades kujuneb õpilasel arusaam ajaloo. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline integratsioon ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

HINDAMINE

Ajaloo õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärgiks on saada ülevaade ajalooõpetuse eesmärkide saavutamisest, õpilase individuaalsest arengust, ja kasutada saadud teavet õppeprotsessi tulemuslikumaks kavandamiseks.

Õpitulemuste kontrollimise vormid peaksid olema mitmekesised, sisaldama suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartidega, allikmaterjaliga, piltidega, pikaajaliste projektide, referaatide ja uurimistöode koostamist, arutluse kirjutamist.

Arutluse hindamisel tuleb arvestada teemast arusaamist ja selle avamist; töö loogilist ülesehitust (sissejuhatus, teemaarendus ja kokkuvõtte); oma seisukoha esitamist ja selle põhjendamist konkreetsete näidetega; seoste loomise ja järelduste tegemise oskust. Hindeskaala valib õpetaja vastavalt õpilaste vanuseastmele ja ülesande keerukusele.

Allikaülesandeid hinnatakse lähtuvalt vastuse kvaliteedist (lihtsast loendamisest kuni analüüsini).

Allikaülesande hindamisel on aluseks järgmised tasemed:
(rahuldav): teksti alusel loendi või seisukoha esitamine ja kirjeldamine;

(hea): iseloomustamine ja võrdlemine;

(väga hea): analüüs, isiklik hinnang ning selle põhjendamine.

Üksikfaktide tundmisele tuleb eelistada olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid, ajalooõpetusega kujundatud oskusi. Projektülesande ja iseseisvate uurimistöode hindamisel tuleb jälgida ka töö valmimise protsessi (probleemi püstitamine, andmete kogumine, selekteerimine, analüüsimine, töö vormistamine, klassis ettekandmine), mitte ainult lõpptulemust. Hindamisprotsessis on oluline õpilase enesehinnang ja selle arenemine, mis tõstab vastutust õppimise suhtes. Hindamine peab olema paindlik, arvestama õpilase individuaalsust, erinevaid kursusi ja nende raskusastet.

Kokkuvõttev hinne kujuneb erinevate osaoskuste hindamisest (näiteks: eneseväljendus- ja analüüsioskus, materjali reprodutseerimine, arutluste kirjutamine, töö allikmaterjaliga jne).

EESMÄRGID

Põhikooli ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

1. tunneb huvi mineviku vastu;
2. tunneb oma kodukoha ajalugu, Eesti ajalugu, Euroopa ning maailma ajalugu ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste, protsesside ja isikute kaudu;
3. lähtuvalt kooli eripärast (mesindus), teab mesinduse ajalugu;
4. väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning oma rolli kultuuripärandi säilitajana ja edasikandjana ning määratleb end oma rahva liikmena;
5. leiab, üldistab, tõlgendab, kasutab ja hindab kriitiliselt ajalooteavet;
6. kasutab ajaloo põhimõisteid õiges kontekstis, eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest, näeb ja sõnastab probleeme ning esitab neist lähtudes küsimusi ja pakub lahendusteid;
7. mõistab põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse ja järjepidevuse olemust ning hindab allikate usaldusväärsust ajaloosündmusi ja -protsesse ning ajaloolist keskkonda analüüsides;
8. tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma arvamust, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;
9. tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja teabeallikaid, väljendab oma teadmisi ning oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab õppetegevuses IKT vahendeid.

Aine õpetamine toimub: II kooliastmes

Põhikooli 5. ja 6. klassides

Kokku kooliastmes: 3 tundi

Tunnijaotus:

5. kl. 1 tund (35 tundi)

6. kl. 2 tundi (70 tundi)

AJALOO AINEKAVA 5. KLASSILE

Maht 35 tundi õppeaastas

Õppesisu

1. Ajalugu, minevik ja mineviku uurimine;
2. Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv;
3. Periodiseerimine, ajaloolised ajastud ja ajatelg;
4. Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas;
5. Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas õpetaja valikul.

Õpitulemus

1. kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase *sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine, kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas*;
2. kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste eluolu minevikus;
3. leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
4. väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
5. kasutab ajalookaarti;
6. teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest;

Metoodilised soovitused

Õpilase eluajal on toimunud juba mitmesuguseid sündmusi isiklikus elus, Eestis ja maailmas. Õppetegevuses on kesksel kohal vestlus ja mänguline tegevus, toetatakse varasematele teadmistele. Õpilastelt võib küsida, missuguseid sündmusi nad ise meenutada suudavad. Esimeseks ülesandeks sobib nt koduloolisele ainele tugineva lühijutu või omaenese ajaloo (eluloo) koostamine vanematelt ja vanavanematelt saadava informatsiooni vahendusel. Õpilased peaksid hakkama mõistma, et ajalugu ongi tegelikult "igäihe lugu". Läbi õppetegevuse tutvuvad õpilased ajaloo põhimõistetega ja omandavad mitmesuguseid oskusi: küsimuste esitamine, informatsiooni hankimine, suuline ja kirjalik eneseväljendus. Arenevad koostööoskus ja kujutlusvõime. Teemavaliku aluseks 5. klassis peaks olema õpilaste ajaloohuvi äratamine. Süstemaatiliste teadmiste, oskuste kujundamist 5. klassi ajalookursus eesmärgiks ei sea. Samu põhimõtteid peaks jälgima ka õpilaste hindamisel. Seega ei tohi kontrollida enam kui ühte õpitut teemat korraga. Õpikut kasutatakse probleemide lahendamiseks vajaliku info leidmiseks ja õpitu kordamiseks. Õpetaja juhendab ja korrigeerib õpitemgevust. Õpilased töötavad põhiliselt paaris, kuid raskemate probleemide lahendamine toimub suuremates rühmades. Kasutatakse õpilaste poolt koostatud projekte.

Õpetatakse informatsiooni leidma. Nõutud õpitulemuste saavutamiseks korraldatakse lisaks klassitunnile õppekäike, ekskursioone.

Hinnatakse teadmisi, mõistmist, samuti õpilaste võimet ise otsuseid teha

Õppeprotsessi tuleb mitmekesistada interaktiivsete õppematerjalidega ja kasutada infotehnoloogilis-kommunikatiivseid võimalusi. Õpilasi tuleb suunata lugema ajaloolist kirjandust, vaatama ajaloolisi televisioonisaateid, videofilme, kasutama interaktiivseid õppematerjale jne. Klassivälise tegevuse raames on soovitatav osaleda kohalikes ja rahvusvahelistes projektides, simulatsioonimängudes.

Kasutatav õppekirjandus

Mitmekesised õppematerjalid, erinevat liiki allikad (fotod, kirjad, esemed nt perekogust), ajalookaart, temaraamatud, filmid, muuseumid.

A. Adamson, E. Värä. Ajaloo õpik 5. klassile. – Tln: Argo 2001

Lisakirjandus

M. Laar, M. Tilk, E. Hergauk. Ajalugu 5. klassile. – Tln: AS Bit 2002;

J. Sarapuu. Jutustusi ajaloost. 5. klassi ajalooõpik. – Viljandi: J. Sarapuu kirjastus 2002;

D. Vseiov. Pilg ajalukku. 5. klassi õpik. – Tln: Koolibri 2002;

Ainetevaheline lõiming

Matemaatika: Ajatelg, rooma numbrid, aastatuhanded ja sajandid, nende määramine.

Eesti keel: Info leidmine teatmeteostest, kujutusvõime ja fantaasia arendamine.

Loodusõpetus: Jääaja tekkeprotsessid, erinevate maade kliima.

Kunstiõpetus: Koopamaalingud, savinõud, kammkeraamika, reljeefid.

Tööõpetus: Tööriistade meisterdamine.

Muusikaõpetus: Üldlaulupidu.

Soovituslikud õppekäigud

Harjumaa muuseum, Tallinna Ajaloomuuseum, Mahtra talurahvamuuseum, arhiiv, Jõelähtme või Kiili tarandkalmed

AJALOO AINEKAVA 6. KLASSILE

Maht 70 tundi aastas

Õppesisu

SISSEJUHATUS

Maa, inimene, aeg, ajaarvamine, ajalooallikad.

MUINASAEG

Muinasaja arengujärgud ja nende üldiseloostus. Vanema ja keskmise kiviaja korilased, kütid ja kalastajad. Teadmised nooremast kivi-, pronksi- ja rauaajast. Teab inimasustuse tekkimisest ja levikust (Osavinimene, sirgeinimene, neandertallane).

Tarkinimese asulad ja elamud. Taime- ja loomakasvatuse algus. Inimkonna arengu ebaühtsus.

Eesti vanim asustus. Kunda kultuuri asukate päritolu. Savinõud, kammkeraamika, kivikirstkalmed, viljelusmajandus algus.

VANA-IDAMAAD

Tähtsamad kultuuripiirkonnad ja periodiseering.

Vana-Egiptus: Geograafiline asend. Ühendamine ja riigikorraldus. Egiptuse võimsus ja langus ning kultuur.

Mesopotaamia:Maailma vanim ajalooline rahvas Eufrati ja Tigriise ääres. Mesopotaamia linnad ja linnriigid ning leiutised. Babüloonia tekkimine (Hammurapi), Asüüria suurriik, uus- Babüloonia riik (Nebukadnetsar II). Mesopotaamia kultuur (Paabeli torn, rippuvad aiad, kiri, religioon).

Iisrael:Vana- Idamaade kõrgkultuuride põhijooned ja koht maailma ajaloos (Juuda riik). Vana Testament, ainujumalate usk.

India: Geograafiline asend. Aarialased ja nende ühiskonnakorraldus. India kultuur- budism, kirjandus, leiutised.

Hiina:Geograafiline asend. Linnade ning Hiina müüri ja siiditee tekkimine. Hiinlaste leiutised ja mõttetargad (Laoz ja Konfutsius).

VANA-KREEKA

Vanim kõrgkultuur Euroopas. Geograafiline asend ja rahvastik. Egeuse kultuur: Kreeta a Mükene. Kreeka linnriikide tekkimine, nende korraldus ja seisused. Ateena kui vanakreeka tähtsaim keskus. Ateena õitseng.

Vana- Kreeka religioon, kultuur ja eluolu (olümpiamängud, Homeros, teater, arhitektuur, skulptuur, filosoofia).

Kreeka linnriikide langus (Peloponnesose sõda).Kreeka alistumine (Aleksander Suur, hellenistlik kultuur, suurehitused).

VANA-ROOMA

Rooma linnade ja riigi tekkimine (kuningad ja nende võimu kukutamine).Vabariigi tekkimine (riigikord, sõjandus, Itaalia alistumine).

Rooma kujunemine maailmariigiks (Puunia sõjad, vallutused Vahemeremaades).

Vabariigi langus (Orjandus, kodusõjad, Caesar).

Rooma keisririigi hiigelaeg (Augustus)- Rooma maailmariik võimsuse tipul. Elu Rooma keisririigis (patriitsid, plebeid, orjad, kunst, arhitektuur, mängud). Kõnekust ja kirjandus (Cicero, Livius, Vergilius). Kristuse tekkimine ja levik (Jeesus Kristus, ristiusk).

Rooma impeeriumi nõrgenemine ja kokkuvarisemine (Constantinus). Suur rahvasterändamine.

Õpitulemused

Muinasae:

1. kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
2. näitab kaardil ja põhjendab, miks ja mis piirkondades sai alguse põlluharimine;
3. teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutuselevõtmine;

4. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, *varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim*;
5. teab, et Eesti esimesed asustusalad olid Pulli ja Kunda inimasula, ning näitab neid kaardil.

Vanaaeg

1. selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat;
2. selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, kirjeldab vanaaja elulaadi (sh mesilaste pidamine) ja religiooni Egiptuse ning Mesopotaamia näitel;
3. tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiini, matemaatikat, astronoomiat, kirjandust, kujutavat kunsti, Egiptuse püramiide ja Babüloni rippaedu; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri;
4. teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon; selgitab, mis on Vana Testament;
5. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *tsivilisatsioon, linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester*;
6. teab, kes olid Thutmosis III, Ramses II, Tutankhamon, Hammurabi, Mooses ja Taavet, ning iseloomustab nende tegevust.

Vana-Kreeka

1. näitab kaardil Kreetat, Kreetat, Balkani poolsaart, Ateenat ja Spartat ning kirjeldab riigi laienemist hellenismi perioodil;
2. teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist;
3. tunneb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel ning võrdleb neid kirjelduse põhjal;
4. kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport;
5. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *polis, rahvakoosolek, akropol, agora, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik*;
6. teab, kes olid Zeus, Herakles, Homeros, Herodotos, Perikles ja Aleksander Suur, ning iseloomustab nende tegevust.

Vana-Rooma

1. näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat;
2. teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist;
3. selgitab Rooma riigikorda eri aegadel;
4. iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis;
5. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *vabariik, foorum, kapitoorium, Colosseum, patriits, plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, Rooma õigus, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel*;
6. teab, kes olid Romulus, Hannibal, Caesar, Augustus ja Jeesus Kristus, ning iseloomustab nende tegevust.

Metoodilised soovitused

6. klassis algab süstemaatiline ajalooõpe. Õppetegevustes toetutakse õpilaste varasematele kogemustele. Eelkõige juhendatakse sellest, et üleminek 5. klassist 6. klassi ei oleks liiga järsk. Valdavaks meetodiks sobib algul samuti vestlus. Oluline on ajalooliste kujutluste loomine, koostööoskuse ja iseseisva töö oskuse kujundamine. Seejärel on sobiv minna üle nõudlikumale meetodikale: küsimuste esitamine tekstide kohta, kavastamine, jutukeste koostamine, probleemsituatsioonide loomine, ajaloosündmuste ja -protsesside lihtsam analüüs, empaatia

kujundamine ülesannete kaudu. Kursuse lõpuks peaks õpilane tundma muinas- ja vanaaja kõige olulisemat kultuuripanust ja eristama ühiskonna arenemise põhietappe.

Õpikut kasutatakse probleemide lahendamiseks vajaliku info leidmiseks ja õpitu kordamiseks. Õpetaja juhendab ja korrigeerib õpitegevust. Õpilased töötavad põhiliselt paaris, kuid raskemate probleemide lahendamine toimub suuremates rühmades. Kasutatakse õpilaste poolt koostatud projekte.

Õpetatakse informatsiooni leidma. Nõutud õpitulemuste saavutamiseks korraldatakse lisaks klassitunnile õppekäike, ekskursioone.

Hinnatakse teadmisi, mõistmist, samuti õpilaste võimet ise otsuseid teha

Õppeprotsessi tuleb mitmekesistada interaktiivsete õppematerjalidega ja kasutada infotehnoloogilis-kommunikatiivseid võimalusi. Õpilasi tuleb suunata lugema ajaloolist kirjandust, vaatama ajaloolisi televisioonisaateid, videofilme, kasutama interaktiivseid õppematerjale jne. Klassivälise tegevuse raames on soovitatav osaleda kohalikes ja rahvusvahelistes projektides, simulatsioonimängudes.

Õppekirjandus

Milvi Martina Piir, Mait Kõiv. Vanaaeg I-II. Avita, 2010

Milvi Martina Piir Vanaaeg. Töövihik 6. Klassile I-II. Avita, 2010

Ainetevaheline lõiming

Kirjandus: müüdid, eeposed, näitekirjanikud ja näidendid

Kunst: piltkiri, egiptuse kunst, kartuššid, reljeefid, skulptuur, hieroglüüfid, musta- ja punasefiguuriline maal

Õppekäigud

Eesti Ajaloomuuseum

Kasutatav kirjandus

Oluline on kasutada õppematerjale, mis aitavad õpitavat illustreerida, seostada, täiendada ja rakendada. Õpikeskkonna kujundamisel on õpetajal võimalik kasutada järgmisi materjale:

- Töövihik, töölehed;
- Ajaloo atlas, seina- ja kontuurkaardid;
- Filmid, nt Arheoloogiakeskuse õppefilm "Raua sulatamine" (J. Peets, K. Kello);
- ETV saadete arhiiv (<http://etv.err.ee/arhiiv.php>);
- IKT-põhine õppematerjal, nt Eesti muinasaeg, CD (AS Regio), interaktiivsed õppematerjalid, www.koolielu.ee ja www.miksike.ee materjalid;
- Skeemid ja tabelid, illustratiivne materjal;
- Teemaatiline lisakirjandus: ajaloolugemikud, populaarteaduslik kirjandus.
- Mait Kõiv „Vanaaeg“ I ja II osa; Eda Maripuu, Ivo Maripuu, Ege Lepa töövihik „Vanaaeg“ I ja II osa.

Mait Kõiv, Milvi Martina Piir. Vanaaeg, I osa. Tallinn, 2011.

Mait Kõiv, Milvi Martina Piir. Vanaaeg, II osa. Tallinn, 2011.

Mait Kõiv, Milvi Martina Piir. Vanaaeg töövihik, I osa. Tallinn, 2011.

Mait Kõiv, Milvi Martina Piir. Vanaaeg töövihik, II osa. Tallinn, 2011.

AJALOO AINEKAVA 7.–9. KLASSILE

EESMÄRGID

7. – 9. ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:
 1. iseloomustab ajaloo põhietappe näidete kaudu;
 2. mõistab eri ajastute kultuuripanust ning iseloomustab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid ja kultuurinähtusi;
 3. omab algteadmisi mesinduse ajaloost keskajast kuni 20. sajandini;
 4. võrdleb ajaloosündmusi ja -nähtusi, leiab sarnasusi ja erinevusi, toob esile põhjusi ja tagajärgi, arutleb märksõnade/küsimuste toel, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda nii suuliselt kui ka kirjalikult;
 5. teab Eesti ühiskonna arengujärke ja tähtsamaid ajaloosündmusi, seostab kodukoha, Eesti ja Euroopa ajalugu maailma ajalooga ning saab aru, et ajaloosündmusi võib tõlgendada mitmeti;
 6. töötab mitmesuguste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt;
 7. otsib, analüüsib ja kasutab ajalooinfot, koostab kava ja mõistekaarti, ajalooreferaati ja lühiuurimust, esitleb seda suuliselt ja kirjalikult ning IKT vahendeid kasutades;
 8. töötab kaardiga ja koostab lihtsamaid skeeme;
 9. asetab end minevikus elanud inimese olukorda.

Metoodilised soovitused III kooliastmel

7. - 9. klassis jätkub maailma ja Eesti ajaloo õppimine. Eesti ajalugu õpetatakse integreerituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi välja toodud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt. Võimalusel tõmmatakse maailma ajaloo teemade käsitlemisel paralleele Eesti ajalooga.

Tegemist on suurt ajalooperioodi hõlmavate keerukate sündmuste ja protsessidega. Seetõttu on eriti oluline õppetegevuste eakohane organiseerimine ja varem omandatuga arvestamine, et õpilastel ei kaoks huvi ajaloo vastu. Tähelepanu tuleks pöörata õpioskuste kujundamisele ja oma õpistiili leidmisele. Õppetegevustes kasutatakse mitmekesiseid töövõtteid (nt vestlus, diskussioonid, märksõnade leidmine, ajastust kronoloogilise raamistiku loomine, ajajoon, skeemide ja plaanide koostamine, rolli- ja otsustusmängud jne). Võimalusel viiakse õpilasi „ajaloo juurde”: korraldatakse õppekäike ja ekskursioone, õppetunde muuseumides ja arhiivis. Õpetatakse informatsiooni leidma ja korrastama, kriitiliselt hindama. Positiivne on õpilastes kodu-uurimusliku huvi õhutamise. Kooliastme lõpuks jõutakse ühiskonna arengu kirjeldamise juurest lihtsamate seoste loomise ja järelduste tegemiseni. Õpilased õpivad probleeme nägema ja neile lahendusteid otsima, järeldusi tegema ning arutlema. Areneb eneseanalüüsi ja koostööoskus.

Hindamine III kooliastmel

Hinnatakse sündmuste, nähtuste järjestamist, lihtsamate mõistete kasutamist ajaloolises kontekstis; lihtsamate seoste loomist, võrdlemist ja üldistamist, oskust kasutada kronoloogilist raamistikku ja iseloomustada ajalooperioodi; sarnasuste ja erinevuste leidmist ning kirjeldamist; erinevate seisukohtade esitamist; küsimuste esitamist, teabe korrastamise ja süstematiseerimise oskust (kava); oskust asetada end ajaloolisesse situatsiooni.

Ajalugu III kooliastmes

Aine õpetamine toimub:

Põhikooli 7. -8. klassides

Kokku kooliastmes: 6 tundi

Tunnijaotus:

7. kl. 2 tundi (70 tundi)

8. kl. 2 tundi (70 tundi)

9. kl. 2 tundi (70 tundi)

AJALOO AINEKAVA 7. KLASSILE

Tundide maht on 70 ainetundi aastas.

Maailm keskajal 476–1492

Õppesisu

1. Keskaja koht maailma ajaloos, keskaja ühiskonna üldiseloostus. Keskaja perioodiseering, ühiskonnakorraldus, läänikord, eluolu ja maailmapilt.
2. Kirik ja kultuur keskajal, ristiusu õpetuse alused, kiriku osa ühiskonnas, risticõjad, keskaja õlikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil.
3. Frangi riik, Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa.
4. Araablased. Araabia õhiskond, Muhamed. Islam, arabia kultuur ja selle mõju Euroopale.
5. Bütsants, Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, Vana-Vene.
6. Linnad ja kaubandus, linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, linnade valitsemine.
7. Põhja-Euroopa ja Eesti. Skandinaavia eluviis ja õhiskond, viikingite retked.
8. Eesti keskajal, eluolu muinasaja lõpus. Muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja risticustamine, õhiskonna struktuur. Valitsemine, Liivi Ordu. Linnad.
9. Keskaja õhiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel. Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa õhendamine, eluolu keskajal.

Õpitulemused

1. iseloomustab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku õhiskonda, naturaalmajandust, talupoegade ja feodaalide elulaadi; kiriku osa keskaja õhiskonnas ning kultuuripärandi säilitajana ja maailmapildi kujundajana; teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad, iseloomustab keskaegse linna eluolu;
2. iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses õhiskonnas ja Frangi riigi jagunemist;
3. iseloomustab arabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil arablaste vallutusi;
4. kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi;
5. toob esile risticõdade eesmärgid ja tulemused;
6. nimetab Eesti muinasmaakondi ja suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti risticustamist ja muistset vabadusvõitlust;
7. teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ning tekkis Vana-Vene riik;
8. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjõõr, vasall, feodaal, pärisori, Englise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, Muhamed, mõsee, Meka*;
9. teab, kes olid Karl Suur ja Justinianus I, ning iseloomustab nende tegevust.

Maailm varauusajal 1492–1600

Õppesisu

1. Ühiskond varauusajal, tehnoloogia, uue maailmapildi kujunemine. Tehnoloogia areng, majandussuhted, humanism, kujutav kunst, Leonardo da Vinci.
2. Suured maadeavastused. Ameerika avastamine, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades.
3. Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther.
4. Eesti 16. sajandil, reformatsioon, haldusjaotus ja linnad, Liivi sõja põhjused ja tagajärjed.

Õpitulemused

1. teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon;
2. iseloomustab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju;
3. seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi;
4. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *maadeavastused*, *reformatsioon*, *protestandid*, *luteri usk*, *renessanss*, *humanism*;
5. teab, kes olid Kolumbus, Martin Luther ja Leonardo da Vinci, ning iseloomustab nende tegevust.

Kasutatav õppekirjandus

Inna Põldsam-Jürjo, Juhan Kreem, Ursula Vent. Keskaeg I–II osa. Ajaloo õpik 7. klassile. Avita, 2011

Inna Põldsam-Jürjo, Juhan Kreem, Ursula Vent. Keskaeg Töövihik I-II osa. Avita, 2012

Ainetevaheline lõiming

Kirjandus - Eesti 16. sajandil. Vaimuelu ja kultuur. Rüütlikultuur. Araabia kultuur ja selle tähendus Euroopale.

Geograafia - Frangi riik. Araablased. Bütsantsi keisririik. Põhja-Euroopa.

Skandinaavlaste eluviis ja ühiskond. Ristisõjad. Saja-aastane sõda. Linnad ja kaubandus Hansa näitel. Suured maadeavastused.

Ühiskonnaõpetus - Keskaja riiklus Saksamaa ja Inglismaa näitel. Keskaegne ühiskond Prantsusmaa näitel. Läänikorralduse üldiseloomustus.

Kunst - Romaani ja gooti stiil. Renessanss

AJALOO AINEKAVA 8. KLASSILE

Tundide maht on 70 ainetundi aastas.

Õppesisu

UUSAJA AJALUGU

MAAILM AASTAIL, 1600 – 1815

1. Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas, absolutismi kujunemine, Louis XIV, valgustusfilosoofia, Inglise kodusõda ja restauratsioon, Inglismaa ja Prantsusmaa, 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II.
2. Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus, valitsemine, keskvõim ja aadli omavalitsus, Balti erikord, Põhjasõda, Peeter I, Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil, muutused majanduses ja poliitikas, vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna).
3. USA iseseisvumine, Iseseisvussõda, USA riiklik korraldus.
4. Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu. Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg, Napoleoni reformid, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos.
5. Kultuur: barokk, klassitsism.

Õpitulemused

1. Teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile;
2. Iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism;
3. Selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju;
4. Toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad;
5. Teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil;
6. Teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust;
7. Iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni;
8. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *valgustus*, *reform*, *revolutsioon*, *restauratsioon*, *absolutism*, *parlamentarism*;
9. Teab, kes olid Napoleon, Louis XIV, Peeter I ja Voltaire, ning iseloomustab nende tegevust.

MAAILM AASTAIL, 1815 – 1918

Õppesisu

1. Industriaalühiskonna kujunemine, tööstuslik pööre, vabrikutootmine, linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale, 19. sajandi poliitilised õpetused.
2. Rahvuslus ja rahvusriigid, rahvusluse kasv Euroopas, rahvusriigi loomine Saksamaa näitel, Saksa keisririik.
3. Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul, Vene impeeriumi äärealade poliitika, talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused, venestusaeg, 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed.
4. Esimene maailmasõda, uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas, sõja põhjused, kulg ja tagajärjed, maailmasõja mõju Eestile. Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani.
5. Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine.

Õpitulemused

1. Näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite;
2. Iseloomustab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas;
3. Selgitab Eesti iseseisvumist;
4. Teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
5. Iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi;
6. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism*.

Kasutatav õppekirjandus

Pärtel Piirimäe. Uusaeg I, Avita, 2014

Tannberg, T, jt. Uusaeg II, Avita, 2013

Madis Somelar Uusaeg I. Töövihik VIII klassile, Avita, 2014

Madis Somelar Uusaeg II. Töövihik VIII klassile, Avita, 2013

Ajaloo atlas põhikoolile, Regio, 2000

Ainetevaheline lõiming

1. MAAILM AASTAIL (1600 – 1815)

Geograafia – maailma rahvastik 17 – 19. saj. Maadeavastused, rahvastiku ränded.

Bioloogia – raku avastamine, mikroskoobi leiutamine

Kirjandus – maailmakirjandus 17 –19. saj. Kirjandusvoolud, tähtsamad kirjanikud ja nende teosed, teatri ja ajakirjanduse areng.

Kunst – kujutava kunsti areng 17 –19. saj. Kunsti- ja arhitektuurivoolud. Tähtsamad kunstnikud ja nende teosed.

Keemia – keemia areng uusajal. Tähtsamad avastused ja teadlased.

Võõrkeel – Saksamaa, Inglismaa, Venemaa riigikord, ajalugu, kombed, eluolu ja suhted Eestiga.

2. MAAILM AASTAIL (1815 – 1918)

Geograafia – maailma rahvastik 19 –20. saj. Rahvastiku ränded, linnastumine, tööstuse areng, keskkonnaprobleemid, rahvusriikide tekkimine.

Bioloogia – imetajate munaraku avastaja K. E von Baer, Darvini evolutsiooniteooria.

Kirjandus – maailmakirjandus 19 –20. saj. Kirjandusvoolud, tähtsamad kirjanikud ja nende teosed
Emakeel - eesti keele areng, eesti kirjakeele kujunemine, eesti keele grammatikad, Eesti keeleteadlased.

Kunst – kujutava kunsti areng. Kunstivoolud. Tähtsamad kunstnikud ja nende teosed.

Keemia – keemia areng uusajal. Tähtsamad avastused ja teadlased.

Füüsika - tööstuslik pööre, masinate leiutamine ja kasutuselevõtt. Leiutised ja leidurid. Avastused füüsikas ja tähtsamad teadlased (I. Newton, A. Einstein)

Matemaatika - tähtsamad teadlased ja avastused.

Muusika - muusika areng, tähtsamad muusikud ja nende teosed.

Võõrkeel - Saksamaa ja Venemaa riigikord, kombed, eluolu ning suhted Eestiga.

AJALOO AINEKAVA 9. KLASSILE

Tundide maht on 70 ainetundi aastas.

Õppesisu

LÄHIAJALUGU

MAAILM KAHE MAAILMASÕJA VAHEL

Õppesisu

1. Rahvusvaheline olukord, Pariisi rahukonverents, poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda, Rahvasteliidu tegevus ja mõju, sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas.
2. Maailmamajandus, ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed.
3. Demokraatia ja diktatuurid 1920.–1930. aastail, demokraatia ja diktatuuri põhijooned, demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel, autoritarism Itaalia näitel, totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel.
4. Eesti Vabariik, Vabadussõda, Asutav Kogu, maareform ja põhiseadus, demokraatliku parlamentarismi aastad, vaikiv ajastu, majandus, kultuur ja eluolu, välispoliitika.
5. Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel, uued kultuurinähtused, teadus, tehnika areng, aatomiuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film, kirjandus ja kunst, uued propagandavahendid.

Õpitulemused

1. Näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi (Versailles' süsteem);
2. Toob esile rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail;
3. Iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
4. Iseloomustab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul;
5. Iseloomustab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi;
6. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *demokraatia*, *diktatuur*, *autoritarism*, *totalitarism*, *ideoloogia*, *fašism*, *kommunism*, *natsionaalsotsialism*, *repressioon*, *Rahvaste Liit*, *Versailles' süsteem*, *vaikiv ajastu*, *parlamentarism*, *Tartu rahu*;
7. Teab, kes olid Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust.

TEINE MAAILMASÕDA

Õppesisu

1. Rahvusvaheline olukord. Lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP.
2. Sõjategevuse üldiseloomustus, sõja algus ja lõpp, sõdivad pooled, rinded, holokaust, ÜRO asutamine.
3. Eesti Teise maailmasõja ajal, baaside ajastu, iseseisvuse kaotamine, juuniküüditamine, sõjategevus Eesti territooriumil, Nõukogude ja Saksa okupatsioon.

Õpitulemused

1. Näitab kaardil Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja Põhja-Aafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel;
2. Iseloomustab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel, ja toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjusi;
3. Selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos;
4. Iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist;
5. Teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja tulemused ja tagajärjed;

6. Teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ning mis riikidest moodustus Hitlerivastane koalitsioon;
7. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *MRP*, *holokaust*, *küüditamine*, *baaside leping*, *okupatsioon*, *ÜRO*.

MAAILM PÄRAST TEIST MAAILMASÕDA

Õppesisu

1. Külma sõda, külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid, kriisid ja sõjad. Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel. USA ühiskond, sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika. Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng, Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted.
2. Kommunistlikud riigid, kommunistliku süsteemi teke. NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon.
3. Eesti Nõukogude okupatsiooni all, piiride muutumine, repressioonid, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, poliitiline juhtimine, kultuur ja eluolu.
4. Kommunistliku süsteemi lagunemine, *perestroika* ja *glasnost*, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Saksamaa ühinemine.
5. Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine. Laulev revolutsioon, Balti kett, põhiseadusliku korra taastamine.
6. Maailm alates 1990. aastaist, üldülevaade, Euroopa Liidu laienemine, NATO laienemine, uued vastasseisud.
7. Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel. Teaduse ja tehnika areng, aatomiuuringud, infotehnoloogia, massikultuur, naine ja ühiskondlik elu, muutused mentaliteedis.

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

1. Iseloomustab külma sõja olemust ning toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid;
2. Näitab kaardil olulisemaid külma sõja aegseid kriisikoldeid ja muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail;
3. Iseloomustab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel;
4. Iseloomustab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus;
5. Toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;
6. Analüüsib Eesti iseseisvumise taastamist ja Eesti Vabariigi arengut;
7. Iseloomustab kultuuri ja eluolu 20. sajandil;
8. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *perestroika*, *glasnost*, *külm sõda*, *kriisikolle*, *kollektiviseerimine*, *industrialiseerimine*, *plaanimajandus*, *massirepressioon*, *Atlandi Harta*, *Euroopa Liit*, *NATO*, *Balti kett*, *laulev revolutsioon*;
9. Teab, kes olid Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust.

Kasutatav õppekirjandus

Tannberg, T, jt. Lähiajalugu I, Avita, 2003

Tannberg, T, jt. Lähiajalugu II, Avita, 2004

Tannberg, E. Linnus, U. Lähiajalugu I-II. Töövihik 9. klassile, Avita, 2004

Ajaloo atlas põhikoolile, "Regio" 2000

Ainetevaheline lõimimine

MAAILM KAHE MAAILMASÕJA VAHEL

Kodanikuõpetus - valitsemisvormid, poliitilised erakonnad, inimõigused, rahvusvahelised organisatsioonid ja -õigus.

Geograafia – maailma rahvastik 20. saj. Inimeste tegevusalad, maailmamajandus, linnastumine, tööstuse areng, keskkonnaprobleemid, rahvusriikide tekkimine.

Bioloogia – viirushaiguste avastamine, biotehnoloogia.

Kirjandus – Kirjandusvoolud, tähtsamad kirjanikud ja nende teosed, teatri- ja ajakirjanduse areng.

Emakeel - eesti keele areng, eesti keele grammatikad ja Eesti keeleteadlased.

Kunst – kujutav kunst ja arhitektuur 20. saj. I poolel, tähtsamad kunstnikud ja nende teosed.

Keemia, füüsika, matemaatika - tähtsamad teadlased ja avastused 20. saj. I poolel.

Sport - tuntumad Eesti sportlased ja nende saavutused I Eesti Vabariigis.

Võõrkeel - Saksamaa, Inglismaa ja Venemaa riiklus, kombed, eluolu ja suhted Eestiga.

TEINE MAAILMASÕDA ja MAAILM PÄRAST TEIST MAAILMASÕDA

Kodanikuõpetus - valitsemisvormid, erakonnad, inimõigused, rahvusvahelised organisatsioonid ja -õigus, tänapäeva maailmakorra kujunemine.

Geograafia – maailmamajandus, linnastumine, tööstuse areng, keskkonnaprobleemid, rahvusriikide tekkimine, tänapäeva poliitiline kaart, infrastruktuurid, rahvusvahelised organisatsioonid.

Bioloogia – maailma rahvastiku kasv, viirushaiguste avastamine, bio- ja geenitehnoloogia areng.

Kirjandus – kirjandusvoolud, tähtsamad kirjanikud ja nende teosed 20. saj. II poolel, teatri- ja ajakirjanduse areng.

Emakeel - eesti keele areng, eesti keele grammatikad ja Eesti keeleteadlased.

Kunst – kujutava kunsti areng, tähtsamad kunstnikud ja nende teosed, kunsti- ja arhitektuurivoolud.

Keemia, füüsika, matemaatika - tähtsamad teadlased ja avastused, areng 20. saj. II poolel

Võõrkeel - Saksamaa, Inglismaa ja Venemaa riiklus, eluolu tänapäeval ja suhted Eestiga.

Muusika - muusika areng, tähtsamad muusikud ja teosed.